

กระตุกหักที่คนไข้แต่ใส่เหล็กตามจิตใจหมอ

ปรานปวีณ์ โรจน์เจริญงาม

พ.บ.,น.บ.,สส.ม.,ว.ว.ศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์,อว.เวชศาสตร์ป้องกัน

เช้าวันหนึ่งของเดือนกุมภาพันธ์ที่แล้ว หมอขึ้นราวอร์ดคนไข้ตามปกติของการใช้ชีวิต หมอประจำโรงพยาบาลศูนย์แห่งหนึ่งมาตลอดระยะเวลาสิบแปดปี แต่เช้านี้แตกต่างจากวันอื่น ตรงที่หมอกำลังจะได้รับบทเรียนอันมีค่ายิ่งจากคนไข้และครอบครัวซึ่งจะเปลี่ยนมุมมอง เปลี่ยนแนวคิดของหมอคนนี้ไปตลอดกาล

“หมอโป่งคะ มีคนไข้สะโพกหักย้ายสายมาให้เป็นคนไข้หมอคะ” หมอหันไปมองต้นเสียง พบที่พยาบาลยืนยิ้มพร้อมส่งชาร์ตคนไข้ให้ หมอรับมา และก้มลงมองชาร์ตในมือ ผู้ป่วยหญิง อายุเจ็ดสิบเจ็ดปี ชื่อ “ดาเงิน” หมอคิดในใจว่าชื่อแปลกดีนะ ป้าดาเงิน อืม! แล้วทำไมต้องย้ายสายป้ามีปัญหาอะไร เมื่อทบทวนประวัติก็พบว่า ป้าดาเงินหกล้มได้สองวันญาติก็รีบพามาโรงพยาบาล โรคประจำตัวก็มีเพียงสองโรค คือความดันโลหิตสูง และโรคซึมเศร้า ผลเลือดก็มีปัญหาแคลเซียมต่ำ เล็กน้อย และโซเดียมต่ำ ดูดีนี่นา หมออายุรกรรมกับหมอดมยาที่ส่งปรึกษาไว้ก่อนหน้านี้ก็ลงความเห็นผ่าตัดได้ ทำไมต้องย้ายสาย ทำไมหมอเจ้าของไข้เดิมไม่ผ่าตัดให้? คำถามนี้ก้องอยู่ในสมองของหมอตลอดเวลาที่เปิดดูข้อมูลของคนไข้ หมอตัดสินใจตอบรับการย้ายสายของคนไข้และเดินทางไปหาป้าดาเงินที่เตียง ภาพที่อยู่เบื้องหน้าของหมอคือหญิงชราคนหนึ่งที่ผอมแห้ง นอนอยู่บนเตียง ได้รับการถ่วงขาด้วยขาตั้งที่กระตุกสะโพกหักด้วยลูกตุ้ม น้ำหนักขนาดสองกิโลกรัม มีญาติเป็นผู้หญิงวัยกลางคนอยู่ด้วยหนึ่งคน “สวัสดีจ๊ะ ป้าดาเงิน หมอปรานปวีณ์นะ เดี่ยวดูแลป้าดาเงินให้ต่อจากหมอ

.....นะ เป็นยังไงบ้าง ป้ารู้แล้วใช้มัยว่ากระตุกสะโพกหักถึงมันต้องผ่าตัดเปลี่ยนข้อสะโพกเทียม” เจียบ.....!! ไม่มีคำพูดใดออกจากปากของป้าดาเงิน หมอตัดสินใจเดินเข้าไปใกล้ผู้ป่วยมากขึ้นและลองคุยอีกครั้ง “ได้ยินหมอใช้มัยป้า สะโพกป้ามันหักนะ ต้องผ่าตัดเปลี่ยนข้อเทียม ป้าตกลงผ่ามัย ได้กลับไปเดินได้นะป้าคะ” ป้าดาเงินยังคงไม่ตอบญาติผู้หญิงที่เฝ้าอยู่ จึงถามขึ้นมาว่า “หมอจะผ่าให้เธอ ผ่าที่นี้ได้ใช้มัย ไม่ต้องไปหมอใช้มัย หมอเค้าว่าเป็นมะเร็งตรงที่หัก ต้องไปหมอ.” หมอจึงตอบไปว่า “ก็ผ่าที่นี้แหละ หมอผ่าให้ มะเร็งไม่มะเร็งเดี่ยวส่งชิ้นเนื้อตรวจอีกที แต่ผลเลือดไม่มีอะไรบอกว่าน่าเป็นมะเร็งนะตอนนี้ ทันใดนั้นป้าดาเงินหันมามองหน้าและสบตาหมอ แม้จะไม่มีคำพูดใดๆออกจากปากป้าดาเงินแต่หมอถือเป็นสัญญาณของมิตรภาพและความเชื่อใจที่คนไข้คนหนึ่งส่งมาว่า **เขาฝากชีวิตไว้กับหมอ** ญาติที่เฝ้าบอกหมอว่า ลูกสาวป้าดาเงินต้องทำงาน ไม่ว่างมาดูแลแม่ จ้างญาติที่เฝ้าอยู่ให้มาเฝ้า ถ้าต้องไปรักษาที่หมอจะลำบากมาก ส่วนพยาบาลประจำอร์ดให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ป้าดาเงินเป็นโรคซึมเศร้า ตั้งแต่เขานอนโรงพยาบาล ไม่พูดคุย ไม่ทานอาหาร หมอจึงตัดสินใจปรึกษาศัลยกรรมให้ร่วมดูแลด้วยและบอกป้าดาเงินว่า “หมอจะผ่าตัดให้ แต่ร่างกายป้าดาเงินต้องแข็งแรงพอ ป้าต้องกินยาอะไรก็ได้ผ่าตัด ได้เดินได้กลับบ้าน” รอบนี้ป้าดาเงินไม่เพียงมองหน้าหมอแต่พยักหน้ารับด้วย และหมอก็ได้เห็นป้าดาเงินมีการขยับเคลื่อนไหวร่างกายและกินอาหารมากขึ้น

ใช้เวลาเตรียมพร้อมด้านร่างกายของป้าตาเงินอยู่หนึ่งสัปดาห์ หมอก็ได้ผ่าตัดเปลี่ยนข้อสะโพกเทียมให้ป้าตาเงิน การผ่าตัดผ่านไปเรียบร้อยดี แต่ทุกครั้งที่หมอขึ้นไปราวเวอร์ตจะเห็นป้าตาเงินนอนหลับเป็นส่วนใหญ่ และพยาบาลบอกว่า ป้าตาเงินเอาแต่นอน ไม่ค่อยยอมขยับลูกนั่ง เคลื่อนไหว เริ่มมีแผลกดทับที่ก้นด้วยความหวังที่จะฝึกให้ป้าตาเงินเดินด้วยไม้เท้าสี่ขาช่วงดูห่างไกลออกไปในความคิดหมอต่อนั้น หมอตัดสินใจปรึกษาจิตแพทย์อีกครั้งเพราะคิดว่า อาการซึมเศร้าของคนใช้น่าจะหนักขึ้น และประสานทีมเยี่ยมบ้าน เพื่อขอให้มีการดูแลต่อเนื่องไป ภายภาพบำบัดกันที่บ้าน

ช่วงเวลาเดียวกันนั้น ศูนย์แพทยศาสตร์ได้ มีการปรับหลักสูตรให้ทุกกลุ่มงานบูรณาการการดูแลผู้ป่วยเฉพาะทาง เชื่อมโยงกับชุมชนและหลักการหมอครอบครัว หมอจึงพานักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ห้า ลงไปเยี่ยมบ้านป้าตาเงินด้วยกันการลงเยี่ยมบ้านคนไข้ครั้งแรกที่อาจารย์และลูกศิษย์มีความรู้ ความเข้าใจหลักการหมอครอบครัว เท่ากันสภาพบ้านที่ป้าตาเงินอยู่อาศัย เป็นบ้านชั้นเดียวในหมู่บ้านจัดสรรแห่งหนึ่งกลางใจเมือง สภาพแวดล้อมเป็นสังคมเมือง ที่กลางวันลูกจะออกไปทำงาน หลานจะไปเรียนหนังสือ บ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจึงปิดทิ้งไว้ หรือไม่ก็มีเพียงผู้สูงอายุอาศัยอยู่ตามลำพังในช่วงเวลากลางวัน **ป้าตาเงินก็เช่นกัน**ลูกสาวป้าตาเงินเป็นข้าราชการ และทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัวที่ต้องดูแลแม่วัยชรา และดูแลลูกสองคนที่อยู่ในวัยเรียนระดับประถมศึกษา ทุกเช้าลูกสาวป้าตาเงินต้องจัดเตรียมอาหารสำหรับป้าตาเงิน ตนเองและลูก ต้องไปส่งลูกที่โรงเรียน ก่อนที่ตนเองจะไปทำงาน ระหว่างวันจึงต้องจ้างผู้หญิงวัยกลางคนที่ดูแลป้าตาเงินตอนนอน

โรงพยาบาลมาช่วยดูแลต่อเช่นเคย ตกเย็นเมื่อเลิกงาน รับลูกกลับบ้าน ลูกสาวป้าตาเงินต้องจัดเตรียมอาหารสำหรับป้าตาเงิน ตนเองและลูก สอนการบ้านลูก และทำงานบ้าน จากนั้นจะเป็นคนเฝ้าดูแลป้าตาเงินในช่วงกลางคืน สภาพของป้าตาเงินในวันที่หมอและทีมลงเยี่ยมบ้าน ป้าตาเงินนอนอยู่บนแคร่ในห้องรับแขก ไม่ค่อยยอมลุกนั่ง เริ่มมีข้อสะโพก ข้อเข่ายึดติดแข็ง และมีแผลกดทับ ญาติที่เฝ้าบอกว่า ป้าตาเงินไม่ค่อยยอมฝึกลูกนั่ง ไม่ยอมฝึกเดิน จะนอนเป็นส่วนใหญ่ทั้งวัน ทั้งคืน หมอและทีมจึงสอนวิธีทำแผลกดทับ สอนการพาคนไข้ลูกนั่ง ลูกยืน ฝึกเดินให้กับลูกสาวป้าตาเงินและญาติ รวมทั้งตรวจสอบยาที่ป้าตาเงินรับประทานเป็นประจำอยู่ สั่งงดยากลุ่มรักษาอาการซึมเศร้า และยาคลายกังวล ทุกตัวที่ทำให้ป้าตาเงินนอนหลับมากจนไม่ได้ฝึกกายภาพบำบัด

หมอยังได้สอนหลานของป้าตาเงิน ให้จัดเก็บของให้เป็นระเบียบ ไม่ให้ทำน้ำหก เพื่อไม่ให้แม่เฒ่าหกล้มกระดูกหักอีก บรรยาการการเยี่ยมบ้านเป็นไปด้วยดี หน้าตาของป้าตาเงินและลูกสาวดูสดชื่นระหว่างที่ทีมลงเยี่ยม ในวันนั้นหมอกลับบ้านด้วยความสุขใจ และเพิ่มมุมมองว่าเราจะ**ไม่รักษาคนไข้ที่ตัวโรคแต่ต้องรักษาที่ความเจ็บป่วย การนำทฤษฎีลงสู่การปฏิบัติต้องดูบริบทหลายด้านแล้วปรับให้เข้ากับคนไข้แต่ละคน**

ผ่านไปกว่าห้าเดือน หมอได้ออกตรวจผู้ป่วยนอกและมีโอกาสได้พบป้าตาเงินกับลูกสาวอีกครั้ง ป้าตาเงินดูมีน้ำมีนวลสมบูรณ์ขึ้น แต่ยังคงนั่งรถเข็น เดินไม่ได้ ข้อสะโพกและข้อเข่ายึดติดแข็ง ภาพถ่ายทางรังสีพบว่ามีการกระดูกเจริญผิดที่เข้าแทรกในกล้ามเนื้อบริเวณสะโพก หมออดนอนหายใจด้วยความเครียดปนผิดหวัง **“ทำไมคุณไม่ขยันพาป้าตาเงินฝึกเดิน ไม่ขยับข้อให้ ผ่าตัดแล้วต้อง**

กลับไปเดิน ไม่นั่นผ้าให้เจ็บตัวทำไม.....” สารพันคำพูดที่หมอต้อว่าลูกสาวป่าตาดเงิน ซึ่งนั่งหน้าเสียอยู่ “หมอย่าว่าเลย แเค้ทำงานเหนื่อย ต้องดูแลลูกๆอีก ปากก็ตัวหนัก สงสารลูก ได้พักผ่อนบ้าง มาพาเดินอยู่ ป่าไม่ยอมเดินเองแหละ” ป่าตาดเงินรีบพูดขึ้นมา ลูกสาวป่าตาดเงินหันไปมองหน้าแม่ แล้วหันมาบอกหมอต้อว่า “พี่ไม่กล้าจับขยับข้อ ไม่กล้าพาเดินมาก แม่เจ็บ พี่สงสาร” สติ! กลับคืนมาที่หมอต้อที่ หมอสัมผัสได้ถึงความรักความผูกพันของแม่ลูกสองท่านนี้ว่ามีมากมายนัก แม่พยายามทุกทางที่จะไม่ทำตัวเป็นภาระของลูก จึงไม่ยอมฝึกเดินและนอนหลับเป็นส่วนใหญ่ เพื่อจะไม่รบกวนลูก ให้ลูกได้พักผ่อน ลูกไม่กล้าทำกายภาพบำบัดขยับข้อให้แม่ เพราะกลัวแม่เจ็บ ไม่กล้าพาแม่ฝึกเดินเพราะ กลัวพาเดินแล้วแม่ หกล้มซ้ำ .... ความรู้สึกผิดถาโถมเข้ามาในจิตใจหมอส้อขณะทำไม่เราจึงดูแลคนไข้โดยมุ่งเป้าหมายที่เรื่องกระดูกหัก กระดูกต้องติดดี คนไข้ต้องเดินได้ เพียงเท่านั้นหรือ การหกล้มของผู้สูงอายุกระดูกสะโพกหักในบ้านหนึ่งคน ไม่ได้ทำให้เจ็บเฉพาะคนไข้ คนในบ้านทุกคนต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตกันทั้งบ้าน โดยเฉพาะคนที่มิบทบาทหลักของครอบครัว พ่อแม่วัยชราหกล้มสะโพกหัก ช่างเป็นภาวะที่ส่งผลให้เจ็บกันทั้งบ้าน

หมอรวบรวบสติ ค่อยๆ หันจอคอมพิวเตอร์ที่มีภาพถ่ายทางรังสีข้อสะโพกหลังการผ่าตัดให้ป่าตาดเงินและลูกสาวดู “ป่าตาดนะ ข้อสะโพกป่าตาดนั้นมันยึดติดและมีกระดูกไปพอกที่กล้ามเนื้อนะ เหล็กก็เอียงตัวออกจากเบ้าตาดหนึ่ง หมอคิดว่าควรผ่าตัดใส่ข้อสะโพกเทียมใหม่ รอบนี้ต้องเปลี่ยนเบ้าด้วย ป่าสู่มั้ย ผ่าตัดรอบนี้แล้วป่าต้องขยับกายภาพบำบัด ยิ่งป่าสงสารลูก ยิ่งป่าไม่ยอมเป็นภาระลูก ป่ายิ่งต้องเดินให้ได้” หมอจับเขาป่าตาดเงิน มองหน้า

สบตาป่าตาดเงินแล้วหันไปมองลูกสาวที่นั่งข้าง “เริ่มต้นใหม่ เราสู้กันอีกซักทีนะ พี่ก็ต้องใจแข็ง ขยับทำกายภาพบำบัดให้แม่อย่างเคร่งครัด ยิ่งไม่ทำข้อยิ่งติด แม่จะยิ่งเจ็บ แล้วแม่ก็จะเดินไม่ได้ เท่ากับแม่ผ่าตัดแล้วเจ็บตัวเปล่า พี่อยากให้แม่หาย ต้องจัดแบ่งตารางเวลาดีๆ ขอเวลาส่วนหนึ่งให้แม่เลย เดี่ยวจะให้ทีมเยี่ยมบ้านของโรงพยาบาลช่วยพอไหวมั๊ย แม่เคยเดินได้ หมอคิดว่าพี่ก็อยากให้แม่เดินได้เหมือนเดิม ลุ้นกันอีกตั้งนะ” หมอพูดกับลูกสาวป่าตาดเงินด้วยความจริงใจ ป่าตาดเงินและลูกสาวมองหน้ากันและหันมาตอบตกลงที่จะเข้ารับการผ่าตัดเปลี่ยนข้อสะโพกเทียมอีกครั้ง พร้อมรับปากว่าจะเริ่มต้นตั้งใจกายภาพบำบัดฝึกเดินใหม่ **นาที่นั้นไม่ใช่เพียงความรู้สึกของหมอกับญาติคนไข้ และคนไข้ แต่เป็นความรู้สึกของเพื่อน ของญาติมิตรที่ไว้ใจ เชื่อใจ เต็มใจช่วยเหลือกัน** หมอจึงนัดให้ป่าตาดเงินเข้านอนโรงพยาบาลเพื่อผ่าตัดเปลี่ยนข้อสะโพกเทียมทั้งหมด และเอากระดูกที่งอกแทรกในกล้ามเนื้อออก ก่อนออกจากโรงพยาบาลรอบนี้ หมอให้ทีมเยี่ยมบ้านช่วยประเมินคนไข้ ญาติพร้อมติดตามดูแลต่อเนื่องที่บ้าน

ตลอดระยะเวลาหกเดือนหลังการผ่าตัดรอบสอง ด้วยความร่วมมือของลูกสาวป่าตาดเงิน และทีมเยี่ยมบ้าน ที่มีพี่มิ้งขวัญเป็นผู้ประสานงานหลัก ชาวคราวของป่าตาดเงินได้รับการบอกเล่าถึงหมอเป็นระยะ ในทิศทางที่ดี ป่าตาดเงินกลับมาเดินได้ด้วยไม้เท้าสี่ขา ไม่ต้องอยู่แต่ในบ้าน สามารถออกไปเดินเล่นในหมู่บ้านพบปะผู้คนได้ หลานๆ ช่วยดูแลเดินเล่นไปกับแม่เฒ่า และเก็บข้าวของในบ้านเป็นระเบียบกลัวแม่เฒ่าหกล้ม ลูกสาวป่าตาดเงินจัดสภาพบ้านให้เหมาะสมปรับพื้น ปรับห้องน้ำ เพิ่มแสงสว่าง เท่าที่จะพอทำได้เพื่อไม่ให้แม่หกล้มอีก ลูกสาวป่าตาดเงินได้พี่มิ้งขวัญเป็นพี่สาวที่คอยให้

คำปรึกษาแนะนำการดูแลแม่ผ่านช่องทางไลน์ ไม่ต้องเครียด ไม่ต้องเหนื่อยสู้เพียงลำพัง รูปภาพที่ส่งผ่านทางไลน์แต่ละรูป หมอได้เห็นรอยยิ้มของป้า ตาเงินและลูกสาวกลับคืนมา เห็นความสดใสสำเร็จของหลานๆ ที่ช่วยกันดูแลปกป้องแม่เฒ่า ป้าตาเงินไม่ต้องรับประทานยาโรคมะเร็งเคมีบำบัดอีก เพราะหายด้วยความรักจากคนในครอบครัว ความสุขของครอบครัวนี้กลับคืนมาแล้ว

เรื่องของป้าตาเงินทำให้หมอตัดสินใจสมัครเรียนหลักสูตรเวชศาสตร์ครอบครัวระยะสั้น เพื่อนำความรู้มาใช้ทำงานควบคู่กับงานทางศัลยกรรมออร์โธปิดิกส์ และตั้งปณิธานกับตัวเองว่า **จะรักษาคนไข้โดยแก้ไขที่ภาวะความเจ็บป่วย ไม่ใช่เพียงตัวโรค ตลอดจนคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนไข้ทุกรายอย่างเสมอภาค** วันนี้หมอเข้าใจถ่องแท้ว่าทำไมประกอบวิชาชีพ

แพทย์จึงเรียกใบประกอบโรคศิลป์ เพราะการทำหน้าที่แพทย์ที่ดีในการดูแลรักษาคนไข้ ต้องทำด้วยใจรัก เอาใจใส่ทุกรายละเอียด เข้าใจคนไข้ ในทุกองค์ประกอบและทุกมิติ เฉกเช่นเดียวกับศิลปินที่จะสร้างสรรค์ผลงานด้วยความรัก เอาใจใส่ทุกรายละเอียด เข้าใจองค์ประกอบงานทุกมิติ **ชิ้นงานที่สร้างขึ้นจึงทรงคุณค่า .....**ขอบคุณป้าตาเงิน ที่การหกล้มสะโพกหักของคุณป้าช่วยพัฒนาระดับจิตใจของหมอกระตือรือร้นให้แข็งแกร่งขึ้น เหมือนตามเหล็กไว้ และเกิดมุมมองของการดูแลรักษาคนไข้ในรูปแบบของทีม เครือข่าย ที่หมอตังใจจะพัฒนาต่อไปให้ดีที่สุด และเรื่องเล่านี้จะปลุกให้มีบุคลากรทางสาธารณสุขเข้าใจการดูแลรักษาคนไข้ทางศัลยกรรมออร์โธปิดิกส์ แบบครบวงจรโดยสหวิชาชีพ เชื่อมโยงเครือข่ายตติยภูมิสู่ชุมชน ร่วมทีมไปด้วยกันกับหมอ